

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
НАПН УКРАЇНИ

ЗАСЕКІНА Т. М.

Робоча програма дисципліни

РОЗРОБЛЕННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

для здобувачів вищої освіти

Ступінь «Доктор філософії»
Спеціальність 011
Освітні, педагогічні науки

Київ – 2023

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

«ПОГОДЖЕНО»

Директор Інституту педагогіки НАПН
України

Заступник директора з наукової роботи
Інституту педагогіки НАПН України

Олег ТОПУЗОВ

Микола ГОЛОВКО

від "31" серпня 2023 р.

від "31" серпня 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
дисципліни**

«РОЗРОБЛЕННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ»

для здобувачів вищої освіти

Ступінь «Доктор філософії»

спеціальність: *011 Освітні, педагогічні науки*

КИЇВ-2023

Структура програми типова. Години відповідають робочому навчальному плану.

Завідувач аспірантури та докторантури

 Марина ЗАГОРУЛЬКО

Робоча програма навчальної дисципліни «РОЗРОБЛЕННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ» для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, 2023. – 11 с.

Автор:

Засекіна Тетяна Миколаївна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту педагогіки НАПН України, головний науковий співробітник відділу інтеграції змісту загальної середньої освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Рецензенти:

Малиношевська Альона Василівна, кандидат педагогічних наук, заступник директора з наукової роботи Інституту обдарованої дитини НАПН України.

Алексєєнко Тетяна Федорівна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник відділу інновацій та стратегій розвитку освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Робоча програма затверджена на засіданні вченої ради Інституту педагогіки НАПН України.

Протокол № 9 від «31» серпня 2023 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 1	Галузь знань: <u>01 – «Освіта/Педагогіка»</u>	Дисципліна за вибором
Загальна кількість годин – 30		
Модулів – 2	<u>011 «Освітні, педагогічні науки»</u>	Рік підготовки
Змістових модулів – 2		2-й
	Індивідуальне заняття не передбачено	Ступінь вищої освіти <u>Доктор філософії</u>
4-й		
Лекції		
4 год.		
Семінарські		
6 год.		
Самостійна робота		
20 год.		
		Вид контролю: залік

2. МЕТА Й ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Метою викладання дисципліни «Розроблення та оцінювання навчальної літератури» є ознайомлення здобувачів наукового ступеня «доктора філософії» з теорією підручникотворення у контексті реформаційних змін закладених у новому Законі України «Про освіту», нових Державних стандартах освіти, концепцією «Нова українська школа» та формування умінь здійснювати аналіз навчальної літератури, оволодіння способами й методами роботи з навчальною книгою, розроблення власних дидактичних матеріалів.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є формування таких компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність і готовність розв'язувати комплікативні науково-дослідні (науково-теоретичні та науково-практичні) проблеми в галузі освіти (відповідно до цілей і завдань професійно-педагогічної та дослідно-інноваційної діяльності) на засадах реалізації голістичного, інтегрованого та компетентнісного підходів, що зумовлює переосмислення наявних та створення нових фундаментальних теоретичних знань (обґрунтованих на концептуально-методологічному рівні) та запровадження новітньої професійно-педагогічної практики (через реалізацію сучасно-доцільних наукових підходів, технологій, форм організації, методів, прийомів і засобів навчання в закладах вищої та загальної середньої освіти);

загальні компетентності (ЗК):

здатність і готовність здобувати концептуальні та методологічні знання в галузі освіти та розуміти їхню сутність (ЗК 1), здатність і готовність до аналізу і синтезу актуальної професійно значущої інформації в галузі освіти з різних джерел (ЗК 5), здатність і готовність імплементувати в освітній процес інноваційні практики на основі реалізації сучасно-доцільних наукових підходів, технологій, форм організації, методів, прийомів і засобів навчання в закладах вищої та загальної середньої освіти (ЗК 8);

фахові (професійні) компетентності (ФК):

здатність і готовність застосовувати в освітньому процесі сучасно-доцільні наукові підходи, технології, форми організації, методи, прийоми і засоби навчання в закладах вищої та загальної середньої освіти (ФК2); здатність і готовність застосовувати сучасні цифрові технології під час організації та здійснення освітнього процесу в закладах вищої та загальної середньої освіти та під час здійснення науково-дослідної діяльності (ФК3), здатності і готовності визначати й ураховувати в освітньому процесі індивідуально-психологічні та індивідуально-типологічні особливості учнів або/і студентів (відповідно до рівня освіти, який здобувається) та під час здійснення науково-дослідної діяльності (ФК4); здатність і готовність підвищувати рівень власної професійно-педагогічної майстерності на константній основі через поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти (ФК14).

Результати навчання дисципліни «Розроблення та оцінювання навчальної літератури» можна вважати задовільними за умов досягнення слухачами предметних результатів:

	Знання	Уміння
ПРН 1	- концептуальні та методологічні знання в галузі освіти - знання про способи здобуття концептуально-методологічного знання	уміння здобувати та оновлювати на константній основі концептуальні та методологічні знання в галузі освіти
ПРН 5	- знання про аналіз і синтез як теоретичний метод науково-педагогічного дослідження - знання про способи здобуття професійно значущої інформації в галузі освіти з різних джерел	- уміння здійснювати аналіз і синтез інформації в галузі освіти - уміння визначати актуальність професійно значущої інформації уміння працювати з різними джерелами інформації
ПРН 8	- знання про організацію сучасного освітнього процесу(його особливості в закладах вищої та загальної середньої освіти) - знання про наукові підходи, технології, форми організації, методи, прийоми і засоби навчання в закладах вищої та загальної середньої освіти	- уміння імплементувати в освітній процес інноваційні освітньо-педагогічні практики - уміння адаптувати новітні західноєвропейські та світові освітньо-педагогічні практики до потреб системи освіти в Україні
ПРН 15	- знання з дидактики середньої та вищої школи - знання часткових (предметних методик) - знання про новітні методологічні підходи, закономірності і принципи освіти в галузі освіти, технології, методики,	- уміння визначати методологію науково-педагогічного дослідження з дидактики вищої та середньої школи - уміння застосовувати в освітньому процесі технології, методики, форми організації, методи, прийоми, засоби навчання

	<p>форми організації, методи, прийоми, засоби навчання</p> <ul style="list-style-type: none"> - знання сучасних досягнень психодидактики, медіа-дидактики та ін. - знання про ключові компетентності учнів або/і студентів (відповідно до рівня освіти, який здобувається) та наскрізні уміння (soft skills) 	
ПРН 16	<ul style="list-style-type: none"> - знання про сучасні цифрові технології, цифрові гаджети, їхнє програмне забезпечення та потенційні можливості їх використання в освітній і науково-дослідній діяльності - знання про «четверту промислову революцію» та «Education 4.0» та відповідні тенденції змін в системі освіти України та країнах Західної Європи та інших розвинених країн світу 	<ul style="list-style-type: none"> - уміння використовувати сучасні цифрові технології, цифрові гаджети, їхнє програмне забезпечення в використанні в освітній і науково-дослідній діяльності - уміння використовувати відкриті електронні (цифрові) освітні ресурси в освітній, професійно-педагогічній і науково-дослідній діяльності в галузі освіти
ПРН 17	<ul style="list-style-type: none"> - знання про індивідуально-психологічні та індивідуально-типологічні особливості учнів або/і студентів (відповідно до рівня освіти, який надається) - знання психолого-педагогічних основ організації та здійснення освітньої діяльності в закладах вищої та загальної середньої освіти - знання психолого-педагогічних основ здійснення науково-дослідної діяльності в галузі освіти 	<ul style="list-style-type: none"> - уміння діагностувати індивідуально-психологічні та індивідуально-типологічні особливості учнів або/і студентів (відповідно до рівня освіти, який надається) - уміння організувати та здійснювати освітню діяльність на засадах урахування її психолого-педагогічних основ - уміння визначати значущі психолого-педагогічні особливості суб'єктів освітнього процесу та їх вплив на досягнення результатів науково-дослідної діяльності в галузі освіти - уміння розробляти індивідуальні освітні траєкторії учнів або/і студентів на основі визначення їхніх індивідуально-психологічних та індивідуально-типологічних особливостей
ПРН 27	<p>знання про можливості і способи вдосконалення професійно-педагогічної майстерності на константній основі через поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти</p>	<ul style="list-style-type: none"> - уміння стимулювати саморозвиток особистості в освітній і науково-дослідній діяльності - уміння вдосконалювати професійно-педагогічну майстерність через поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин / 1 кредит за ЄКТС.

3. ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви блоків (модулів) і тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		лекції	семінарські	практичні	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Процес підручникотворення Тема 1. <i>Науково-методичні засади розроблення навчальної літератури</i>	6	2			4
Тема 2. <i>Використання навчальної літератури в освітньому процесі</i>	9		3		6
Змістовий модуль 2. Експертиза й оцінювання навчальної літератури Тема 1. <i>Експертиза навчальної літератури</i>	8	2			6
Тема 2. <i>Оцінювання підручника</i>	7		3		4
Всього годин	30	4	6	-	20

4. ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Назви тем лекцій	Кількість годин
1.	<i>Шкільна навчальна література як наукове явище</i>	2
2.	<i>Експертиза навчальної літератури</i>	2
	Разом	4

Модуль 1

Тема 1. *Науково-методичні засади розроблення навчальної літератури***План:**

- 1) Становлення і розвиток національного фонду підручників
- 2) Науково-методичне та нормативне забезпечення процесу підручникотворення
- 3) Компетентнісні засади сучасного підручникотворення

Модуль 2

Тема 1. *Експертиза навчальної літератури***План:**

- 1) Нормативне та методичне забезпечення експертизи навчальної літератури
- 2) Види експертиз навчальної літератури
- 3) Складання експертного висновку

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назви тем семінарських занять	Кількість годин
1.	Тема 2. Використання навчальної літератури в освітньому процесі	3
2.	Тема 2. Оцінювання підручника	3
	Разом	6

Тема 2. Використання навчальної літератури в освітньому процесі (3 год)

Питання для обговорення:

- 1) Підручник як основний дидактичний засіб навчання
- 2) Структура і функції підручника
- 3) Методичний апарат підручника
- 4) Цифровий додаток до підручника

Тема 2. Оцінювання підручника (3 год)

Питання для обговорення:

- 1) Методи визначення якості підручника
- 2) Критерії та інструментарій оцінювання навчальної літератури
- 3) Оцінювання ефективності апарату орієнтування в підручнику

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

Зміст самостійної роботи з навчальної дисципліни «Розроблення та оцінювання навчальної літератури» спрямований на закріплення теоретичних знань і їх поглиблення, на набуття і удосконалення практичних навичок і умінь, що сприяє формуванню професійного світогляду майбутніх фахівців докторів філософії.

Самостійна робота поділяється на 4 теми (2 теми по 4 години і 2 теми по 6 годин).

Кожна самостійна робота передбачає виконання письмового завдання або презентації.

Звітуватись за виконання самостійної роботи бажано під час відповідного семінарського заняття.

Матеріали, підготовлені письмово, здаються (надсилаються) викладачу на перевірку.

№ з/п	Назви тем самостійних робіт	Кількість годин
1	Порівняння концепцій підручників Виявлення особливостей підручників за галузями знань	4
2	Складання технологічної карти роботи з підручником	6
3	Складання експертного висновку на навчально-методичну літературу (підручник за вибором аспіранта)	6
4	Складання матриці оцінювання навчальної літератури	4
	Разом	20

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час викладання дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання.

Словесні та наочні методи навчання використовуються під час лекцій і семінарських занять, практичні – під час здійснення здобувачами самостійної роботи.

Під час проведення лекцій і семінарських занять використовуються такі словесні методи як розповідь, пояснення, бесіда, дискусія.

До наочних методів навчання, які застосовуються при викладанні дисципліни, належать: ілюстрація, презентація.

Зокрема:

за типом пізнавальної діяльності:

- проблемного викладу;
- дослідницький;

відповідно до логіки пізнання:

- аналітичний;
- індуктивний;
- дедуктивний;

за основними етапами процесу:

- формування знань;
- формування умінь і навичок;
- застосування знань;
- узагальнення;
- закріплення;
- перевірка;

за системним підходом:

- стимулювання та мотивація;
- контроль та самоконтроль.

за джерелами знань:

- словесні - розповідь, пояснення, лекція;
- наочні - демонстрація, ілюстрація.

за рівнем самостійної розумової діяльності:

- проблемний;
- частково-пошуковий;
- метод проблемного викладання.

Методи під час дистанційного навчання: телекомунікаційні (інтерактивні комп'ютерні відеоконференції, on-line консультації, самостійна робота здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії з використанням освітніх платформ (Zoom, Classroom, Google Meet) та месенджерів (Telegram, Viber).

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль успішності засвоєннями аспірантами навчального змісту здійснюється шляхом опитування й оцінювання знань під час семінарських занять, виконання аспірантами самостійної роботи, проведення і перевірки письмових контрольних тестувань.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПІРАНТИ

Оцінювання результатів навчання здобувачів здійснюється за 100-бальною шкалою, шкалою ECTS та національною шкалою.

Очікувані результати навчання, контрольні заходи та терміни виконання оголошуються на першому занятті в семестрі. Враховуються бали, набрані на заняттях та під час підсумкового іспиту. При цьому обов'язково враховуються: присутність на заняттях та активність здобувача під час заняття; неприпустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном чи іншими пристроями під час заняття в цілях, не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання та ін.

Загальна трудомісткість дисципліни – 100 балів на 1 семестр, із них 80 балів здобувач може отримати впродовж роботи на семінарських, лекційних заняттях, 15 балів – на заліку.

Схему нарахування балів з дисципліни наведено в таблиці.

Таблиця

Поточне оцінювання, самостійна робота, залік				Індивідуальне завдання				Підсумковий контроль	Сума	
Модуль 1				Модуль 2				20	15	100
Л	С	П/р	С/р	Л	С	П/р	С/р			
5	15		10	5	15		15			

Скорочення: Л – лекція; С – семінар; С/р – самостійна робота.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проєкту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
69-74	D	задовільно
60-68	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Комп'ютерні презентації лекцій.
2. Методичні рекомендації з підготовки до семінарських занять з дисципліни «Розроблення та оцінювання навчальної літератури» – рукопис.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бібліографія підручникотворення (1991-2011 рр.) / Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Відділення організації видання навч. л-ри : [за наук. ред. О.А.Удода ; упоряд. : О.В.Николюк, Н.І. Петрова, С.С. Ющенко]. – К. ; Тернопіль : Мандрівець, 2013. -120 с.
2. Експертиза шкільних підручників : інструктивно-методичні матеріали для експертизи проєктів підручників для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів; за заг.ред. О.М.Топузова. – К. : Педагогічна думка, 2016 . – 128 с.

3. Експертиза шкільних підручників : інструктивно-методичні матеріали для експертизи проектів підручників для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів; за заг. ред. О. М. Топузова, Н. Б. Вяткіної. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 128 с.
4. Жосан О.Е. Тенденції розвитку шкільної навчальної літератури в Україні (20-ті – 80-ті роки ХХ століття) : монографія. – Кіровоград : ПП «Ексклюзив – Систем», 2013. – 656 с.
5. Засекіна Т. М. Аналіз підручників інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Пед. думка, 2020. Вип. 24. С. 67—77.
6. Засекіна Т. М. До концепції підручника інтегрованого курсу «Природничі науки». *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Пед. думка, 2018. Вип. 20. С. 111—126.
7. Засекіна Т. М. Розробка підручників з фізики для основної школи на засадах особистісно орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Пед. думка, 2012. Вип. 12. С. 372—376.
8. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія / В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заступник голови), О. М. Топузов (заступник голови), С. О. Сисоєва, О. І. Ляшенко, С. Д. Максименко, Н. Г. Ничкало, П. Ю. Саух, І. Ю. Регейло (секретар) за заг. ред. В.Г. Кременя, Київ : Нац. акад. пед. наук України, 2021. 384 с. (До 30-річчя незалежності України). DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua> URL: <https://lib.iitta.gov.ua/726223/1/nac%20dopovid%202021%20color%201%20%281%29.pdf>
9. Топузов, О. (2015). Компетентнісні засади сучасного підручникотворення. *Український педагогічний журнал*, (3), 36–47.
10. **Топузов, О. М., & Засекіна, Т. М. (2022).** Комплект підручників авторських колективів Інституту педагогіки НАПН України для учнів 5-х класів за новим державним стандартом базової середньої освіти. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(1). С.1-9. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4140>
11. **Топузов Олег, Засекіна Т.** Концепція підручників як складників дидактичної системи адаптаційного циклу навчання. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. праць / [ред. кол.; голов. Ред. О.М.Топузов]. 2022. Вип. 28. С. 191 – 201. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-191-201>
12. Загальна середня освіта України в умовах воєнного стану та відбудови / методичний порадник науковців Інституту педагогіки НАПН України до початку нового навчального року : методичні рекомендації / за заг. ред. **Олега Топузова**, Тетяни Засекіної : Ін-т педагогіки НАПН України. – Київ : Видавничий дім «Освіта», 2022. - 296 с. DOI <https://doi.org/10.32405/978-966-983-360-0-2022-70>
13. Збірник завдань для розвитку природничо-наукової компетентності учнів у форматі PISA / Авторський колектив. **За заг. ред. професора О. М. Топузова.** Укладач: Л. М. Калініна [Електронне видання]. Київ : Педагогічна думка, 2022. 124 с. URL: <https://undip.org.ua/library/zbirnyk-zavdan-dlia-r...> URL:<https://lib.iitta.gov.ua/731543/>
14. Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України; [гол. ред. В.Г. Кремень; заст. Гол. Ред. В.І Луговий, **О.М. Топузов**; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва; редкол.: О. І. Ляшенко, С. Д. Максименко, Н. Г. Ничкало, П. Ю. Саух, та інші]: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ. Юрінком Інтер, 2021.

УДК 37.016.3:371.3(0.034.2)

Робоча програма затверджена на засіданні вченої ради Інституту педагогіки НАПН України (протокол № 9 від «31» серпня 2023 р.).

Засекіна Т. М. Розроблення та оцінювання навчальної літератури. Робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» / Т. М. Засекіна. [Електронне видання]. – Київ: Інститут педагогіки НАПН України, 2023. – 11 с.

Рецензенти:

Малиношевська Альона Василівна, кандидат педагогічних наук, заступник директора з наукової роботи Інституту обдарованої дитини НАПН України.

Алексєєнко Тетяна Федорівна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник відділу інновацій та стратегій розвитку освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Навчальна дисципліна «Розроблення та оцінювання навчальної літератури» акумулює вітчизняний та зарубіжний досвід підручникотворення, розкриває процедури розроблення й впровадження в освітній процес підручників, їхні види й концептуальні ознаки, роль і функції в освітньому процесі та взаємозв'язки із супровідними навчальними матеріалами.

The discipline "Development and evaluation of educational literature" accumulates domestic and foreign experience in textbook design, reveals the procedures for developing and implementing textbooks in the educational process, their types and conceptual features, role and functions in the educational process and relationships with accompanying educational materials.